

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

TRY HØJSKOLES AARSSKRIFT

1949

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1949

Statens pædagogiske Studierådning
København

Venligt
P. Sejlund Sørensen.

TRY HØJSKOLES AARSSKRIFT

1949

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1949

Rodfæstethed

Man ser en dag en yndig blomst i haven. Man plukker den, glæder sig over dens farver og duft og sætter den i vand, at den kan bringe skønhed og liv i ens stue.

Og blomsten pynter og hygger, men kun for kort tid. Snart slappes den og visner, og den bærer ikke det frø til fortsat liv, den var bestemt til. Når blomsterstænglen bliver brudt, brydes forbindelsen til roden. Næringstilførselen afskæres, og planten har kun reserveerne at tære på.

Planten er blevet rodløs, og en rodløs plante er stemplet til døden, selv om den for få dage endnu kan prange med sin skønhed. Thi roden holder planten fast og tilfører den næring. Det er naturens orden.

— — —

Men vi mennesker har det åndelig talt som planten.

Vi må være rodfæstede i noget, at vi kan holdes fast i livets storme og drage næring for vor sjæl. Begge dele er lige nødvendige og ofte lige forsømte, og derfor kan vi, ikke mindst i vor tid, lære noget af den gamle nordiske fortælling om asketræet Ygdrasil.

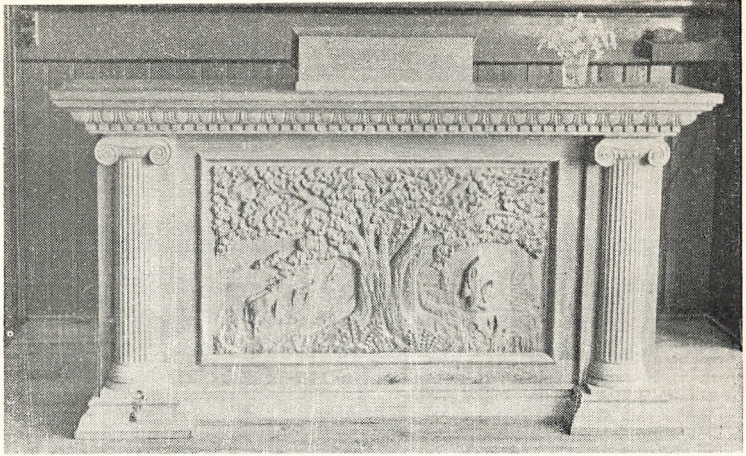
— — —

Vore forfædre i Norden vidste at fortælle om et mægtigt asketræ — Ygdrasil hed det.

Det var det største og bedste træ i verden. Det stod altid grønt, og dets krone bredte sig over hele verden og strakte sig helt op i himmelen. Træet havde tre hovedrødder, som holdt det fast og bragte det næring.

Den ene af disse rødder gik til dødsriget, til Niflheim, hvor Hel rådede. Her fandtes en dyb brønd fuld af alskens kryb og uhyrer, der gnavede paa træets rod, og værst af dem var dragen Nidhøg.

Den nye talerstol.

Den anden rod fæstede sig i og sugede sin næring fra jættehjem. Der sad jætten Mimer og holdt vagt ved en brønd, hvis vand var meget kosteligt, da man ved at drikke det fik kundskaber. — Ja, så eftertragtet var vandet fra Mimers brønd, at Odin gav jætten sit ene øje for at få lov til at drikke deraf. Derfor var Odin fra den dag eenøjet.

Men den tredje rod gik ned til gudernes land, til Asgård. Her fandtes Urdas kilde med tre hvide svaner, og tre kvinder — nornerne — bar hver dag vand fra kilden og hældte det ud over træets stamme og krone. Derved kunne træet holde sig stadig frisk og grøn trods ormes og dragers gnav på den første rod. Thi i naturen er der altid både opbyggende og nedbrydende kræfter.

Under og i træets krone sprang de fire hjorte, der bestandig søgte at gnave af træets umodne knopper, så der var kæfter nok i bevægelse til at ødelægge og bryde ned.

I træets top sad en ørn med en høg mellem øjnene. Den skuede ud over hele verden, og mellem den og dragen Nidhøg gik der bestandig bud gennem et vævert egern .

Sådan lyder i al korthed den gamle fortælling. Et smukt even-

tyr for børn og en fin poetisk tale om menneskelivet til os voksne.

Thi asken Ygdrasil er jo et billede på menneskelivet -- gennem alle tider og i alle dets forgreninger. Menneskeslægten søger at brede sig over hele jorden og gøre sig den underdanig; men der er samtidig en higen i den -- op over det jordiske, op mod himmelen, mod noget guddommeligt.

Og Ygdrasils tre rødder, der rodfæster og giver næring, er billede på noget fælles menneskeligt.

Dødens verden, med alle dens nedbrydende kræfter, kommer ingen af os udenom. Dødens realitet er en livslov. Døden er en hård nødvendighed i naturen; thi ved dødens nedbrydning kommer de for livet nødvendige stoffer ind i livets kredsløb igen.

Men for menneskets jordeliv er døden også en bitter nødvendighed. Det er ganske sikkert og ganske nødvendigt, at vor krop skal dø. „Sejrløse falder kæmper alle“. Og dog er det alligevel livets mening, at vi skal kæmpe mod døden og alt dens væsen. „Ja, lad os kappes med de bedste og vove kækt med død en dyst“. Til denne kamp må vi -- som Ygdrasil -- drage næring fra andre rødder.

Også vi må søge til Mimers brønd med dens væld af kundskaber. Kundskaber er nødvendige, for at vi kan klare os i kampen for tilværelsen, og det er livets mening, at vi skal udnytte vore evner og anlæg, så vi bedst muligt kan beherske de stoffer og kræfter, der er bundne i naturen.

Men kundskaber, forstand og teknisk viden og kunnen er ikke nok. I så fald var vor tid vist godt kørende, og det er vi jo ikke. Vi er endda temmelig utrygge ved tilværelsen, og det er næppe mangel på kundskaber, der hærger vor tid, snarere en ensidig overtro på kundskaberne -- legemliggjort i eksamensdyrkelse, pengebegær, stræben mod „bedre“ stillinger, kort sagt: materialisme.

Asken Ygdrasil kunne ikke nøjes med den næring, den fik fra Mimers brønd. Den måtte også rodfæstes og drage næring fra Urdas kilde i gudernes land, Asgård. Og i menneskelivet gælder det samme.

Kundskaber er nødvendige; men de gør os eenøjede, og de er ikke tilstrækkelige; thi der er mere mellem himmel og jord, end vor forstand og vor fornuft kan fatte. Vi må også — billedlig talt — søge til Urdas kilde for at overrisles med vandet derfra; kun da kan vi holde os „friske og grønne“ overfor de nedbrydende kræfter. Men Urdas kilde er symbol på åndens kildevæld, og ganske vist kan vi ikke se, veje, måle eller købe begrebet ånd; men den er dog en virkelighed i menneskelivet. I hvert fald bliver vi nogle temmelig tørre, kolde og visne skabninger, når vi prøver at foregøgle os, at ånd kun er en uvirkelig indbildning.

Det er nemlig ånden, der levendegør; den „gør vor kolde kundskab varm“, den giver livet indhold, ja, gør det værd at leve. Det er dog det åndelige, der dybest set skiller os fra dyrene, og derfor så vor førkristne forfædre en sandhed i, at asken Ygdrasil måtte have næring fra gudenes land i Asgård, for at træet kunne bevare sin friskhed trods alt det, der brød ned.

Skulle vi da ikke som kristne endnu mere forstå, at det åndelige netop er det i os, der „er af gudeæt“, ja, at det åndelige liv vel er vidnesbyrd om, at vi er skabt i Guds billede.

Og når der øses flittigt af åndens kildevæld, da leves livet, og da sker der noget; thi åndeligt liv er ikke et liv i idyllisk ro og nydelse, men et liv i kamp: kamp mod noget og kamp for noget.

„Kamp må der til, skal livet gro,
et kamp blot for dagligt brød,
men kamp for frihed i liv og tro, --
thi evig stilstand er død!“

Måtte vor tid derfor nemme den tale, den gamle fortælling om asken Ygdrasil har at give os. Måtte vi forstå, at når vi dyrker stoffet og fornægter eller vrager ånden, da gør vi livet goldt og indholdsløst, og går vi til den modsatte yderlighed med at ville leve et jordeliv i åndens sfærer alene og fornægte eller lade hånt om jordelivets problemer, da ender vi i selvoptagethed og svigten over for den næste, der trænger til vor hjælp.

Nej, det sande menneskeliv leves der, hvor håndens og åndens verden er inderligt sammensmeltede.

Thi kundskaber i forening med ånd giver den rette harmoni og er skolens sande mål — også folkehøjskolens.

Derfor er højskolens inderste budskab heller ikke bestemt af eller begrænset til tid og sted. Det er almenmenneskeligt og universelt.

„Så lad derpå os syn da fæste,
hvad ædle kaldte livets lyst!
Ja, lad os kappes med de bedste
og vove kækt med død en dyst!
At byde den og graven trods
kan med Guds hjælp og lykkes os.“

P. Sejlund Sørensen.

Den danske Husmoder

Vejen til Mandens Hjerter gaar gennem Maven," siger et gammelt Ord. Det er ogsaa sagt paa en anden Maade, da Moderen gav sin unge Datter, der skulde giftes, et godt Raad med paa Vejen: „Foer Bæstet godt!“ Ja, begge Raad er jo lidt drastiske, og man kan vel sige, at det kunde være sagt paa en mere aandfuld Maade. Men Sagen er vel den, at man har gjort den Erfaring, at det spiller en stor Rolle i det daglige Liv, hvordan Maden er.

Der fortælles, at da Edison blev gift, sagde han til sin unge Kone, at han ikke ønskede den samme Ret mere end højest to Gange i hver Maaned. Det kunde vel nok give en ung Kone Rynker i Panden. Men Edison mente at have gjort den Erfaring, at i de Lande, hvor Kogekunsten stod højest, havde man den højeste Kultur. De franske Kokke var de dygtigste i Verden, og derfor stod den franske Kultur saa højt, hvorimod man i de Lande, hvor man havde den ensformige Kost og spiste med Spisepinde, stod lavest. Jeg ved ikke, om Edison har Ret, men jeg ved, at der, hvor man faar en sund og god Kost, der føler man det største legemlige Velvære, som jo ogsaa kan indvirke paa sjælelige Omraader.

En sund og god Kost! Det er et vigtigt Spørgsmaal for en Husmoder. Den danske Husmoder omsætter aarlig ca. 2 Milliarder Kroner. Det er mange Penge. To Tusinde Millioner Kroner om Aaret, det er egentlig mere end nogen af os begriber, da vi aldrig har med saa høje Tal at gøre; men det skal nok passe. Det er ca. 500 Kr. til hvert Menneske i Danmark. Der er jo nok de Familier, hvor man ikke har saa meget i Kostpenge til hvert Medlem, men saa er der de Familier, hvor man bruger meget mere.

Men nu er Sagen jo den, at der er noget, der hedder Økonomi.

Man kan lave god og billig Mad, og man kan lave daarlig Mad og dyr Mad. Det afhænger af hende, der skal røre i Gryden; og derfor har man ogsaa et Ord, der siger, „at den, der ager en god Kone i Gaarden, ager et godt Læs ind.“ „En daarlig Kone kan øde det, en god Mand kan tjene ind.“

Vi forstaar alle, hvad det vil sige at have en økonomisk Kone. Det er ikke altid de kostbareste Retter, der er de sundeste. Og det er ikke nok at fodre „Bæstet“ godt, det skal jo ogsaa være hensigtsmæssigt, saa han ikke faar Aareforkalkning og anden Pestilens.

Men Mennesket lever ikke af Brød alene — lige saa lidt som vi Mennesker kan opholde Livet ved Aand alene. „Vor Mor“ skal ikke blot lave Mad, men hun skal ogsaa være med til at danne Hjenmet. Grundtvig har skrevet en Sang, hvori hvert Vers ender med Linien: Kvinden er Livet i Huset. Det var hans Mor, der havde lært ham dette. Hans Mor — Katrine Marie Bang — var en lille fin Kone paa hvis Skuldre hele det store Arbejde i Præstegaarden var lagt, mens hendes Mand — Fader Johan — sad inde i sin Celle — Studerkammeret — og studerede i de store Folianter. Hun maatte passe Huset i Køkken og Kælder, og Arbejdet ved det store Præstegaardslandbrug laa ogsaa paa hendes fine Skuldre. Hun var Livet i Huset. Og selv om vor Tids Kvinder ikke passer Landbruget som hun, saa maa vi, der er gifte, mange Gange sande det.

Hendes store Opgave er at være med til at danne Hjemmet og opdrage Børnene, og her er hun vel den, der gør det største Arbejde. Det er vel værd at lægge Mærke til, at naar en Del af vore betydeligste Mænd har givet os deres Levnedsskildring, saa fremhæver de næsten altid deres Mor.

Navnet Hjem har en egen Klang for os alle. For de unge er det vel mest Barndomshjemmet, der tænkes paa, og for vi ældre vel mere det Hjem, vi har skabt sammen med hende, vi holder af.

Der er en Klang af Varme, Kærlighed og Tryghed i Ordet Hjem. Det at tilhøre et Hjem, en Slægt et Folk, hører til de Værdier, der er givet os her paa Jorden. At være hjemløs er noget af det sørgeligste, vi kender, og naar vi i disse Tider

hører Tale om de hjemløse Jødebørn eller de Børn, der vanker rundt i de krigshærgede Lande, saa røres vi derover.

Hjemmene har skabt Tidsaanden indtil nu. De gamle Slægter tænkte paa dem, der skulde komme bag efter, og vi skal anlægge det samme Synspunkt, at vi ikke blot bygger for os selv, men for de kommende Slægter.

Der er altsaa to Sider i Hjemmets Liv — alt det ydre — og saa det indre, aandelige Liv.

Ser vi paa det ydre, er der sket store Forandringer. I gamle Dage — og det vil sige ikke for saa længe siden — fabrikerede man selv de fleste af de Produkter, man brugte i Hjemmet; men nu er meget gaaet over til Industrien, og vi har set en Flugt fra Hjemmene og til Industrien, fra Land til By.

Men alligevel er dog 1 Million Kvinder i Danmark beskæftiget med husligt Arbejde. Det er en stor Hær, som vi Mænd gør klogt i at staa os godt med. Jeg synes ogsaa, vi gør alt for at komme til det.

I gamle Dage var det jo saadan, at naar den førstefødte kom til Verden, spurgte man: Er det en Dreng eller Pige, og Moderen slog ud med Haanden og sagde: Det er en Dreng. Det var Ord nok. Men var det en Pige, skulde der en Mængde Tillægsord med. Det er en dejlig Pige, en sød Pige o. s. v.

Det er en Dreng! Alt var aabent for Drengen, mens Pigerne var henvist til det at skulle gifte sig, og for dem, der ikke blev det, var Udsigten de gamle Tanter. Jeg skal ikke sige noget om gamle Tanter, men det er ikke nogen eftertragtellesværdig Stilling.

Saa blev Portene slaaet op. Nu kunde hun blive andet end Jordemor; hun kunde blive Lærerinde, og en skønne Dag blev ogsaa Latinskolens Porte slaaet op — en kaad, klar Pigelatter lød i den gamle Adjunkts Øren — og nu kunde hun blive Læge, Jurist, Sagfører, Dommer, Minister — ja, og nu Præst.

Men maa jeg sige: Trods alt dette mener jeg, at hendes Plads først og fremmest er i Hjemmet. Og det gamle Ord, at den Haand, der rører Vuggen, styrer Verden, gælder ogsaa i Dag. Det er hende, der lægger Grunden i Barnehjertet og i højeste Grad former den ny Slægt.

Det er rigtigt, hvad den spartanske Moder sagde, da nogle atheniensiske Kvinder ikke kunde forstaa, at de spartanske Kvinder havde saa meget at sige i Hjemmet, og at Mændene vilde give dem Lov til det: „Vi spartanske Kvinder er ogsaa de eneste, der føder Mænd.“

Kvindens vigtigste Opgave er at være Mor. Men hvor har man i vore Dage pjattet meget med det. For Eksempel med al den Flirten og Film, der er. En ung Pige var kommet i en ny Tjeneste, og hun spurgte Fruen, om hun maatte tage mod Besøg af sin Kæreste i Køkkenet.

Ja-a- hun kunde jo nok ønske at vide, hvem og hvad hendes Kæreste var.

— Ja, det vidste hun ikke endnu, hun havde ikke tjent i dette Kvarter af Byen før nu.

Det maa siges — og ikke mindst til de unge Piger — at et Hjems Lykke grunder sig paa Kærlighed — den stille, men rene Kærlighed, der ikke taaler at begrænses med beskidte Fingre. „Det er en stakket Glæde, man ikke i Aar kan bortgræde.“ Hvor mange unge Pigers Lykke er bristet med dette, at hun ønskede Besøg af en Kæreste, som ikke var hendes Kæreste, men kun fyldt med sanseligt Begær.

Maa jeg sige det saa stærkt, som jeg kan: I Samlivet mellem Mand og Kvinde skal det aandelige være det bærende, idet Samlivet i Hjemmet mellem Mand og Kvinde er noget andet og mere end det rent seksuelle.

En Kvinde, der faar den Glæde at have sit eget Barn paa Armen, oplever og føler Livets højeste Lykke; men det er noget af det, unge Kvinder kan forspilde ved at leve Ungdomslivet paa en forkert Maade. Og den unge Mand kommer til at se paa en forkert Maade paa den unge Kvinde. Hun bliver en Flane, en Madkæreste eller en Kvinde, hvorved han kan tilfredsstille sine Drifter. Ansvarer er stort, naar der skal dannes Hjem; men derfor maa vi ogsaa se paa Ægteskabet som noget stort — meget stort — ja, den største menneskelige Lykke.

Alle unge drømmer om det, og jeg tror ogsaa, at den bedste danske sunde Ungdom forstaar Ansvarer og vil være med til at skabe det gode Samfund gennem de gode Hjem.

Og saa gaar I Kvinder derhjemme som en Dronning i jert Kongerige. Kongeriget behøver ikke at være stort, blot man hersker i det, saa har man Lykkefølelsen. Vær dig selv — ligegyldig hvem der kommer. Hvor virker det behageligt paa Gæsterne, naar Konen i Huset er sig selv, og lad os saa faa et Smil, en Venlighed, og man har hende, der er Livet i Huset. Jeg kan ikke give jer Kvinder større Lovprisning.

Frode Fogt.

Granitkirkerne i Limfjordsegnen

*Foredrag ved Museumsforeningens Besøg i Gølv Kirke
Sommeren 1947.*

Limfjordsegnenes Kirker er et Kapitel for sig i den danske Kirkebygningshistorie. I Vikingetiden var Limfjorden Udgangspunktet for mange eventyrlige Erobringstogter til Rhin-egnene og Normandiet og for de danske Kongers Togter til England. Naar Knud den Hellige 1085 samler sin Krigsflaade i Limfjorden, er det sikkert i Fortsættelse af en Tradition, der gaar tilbage til Knud den Stores og Svend Tveskægs Tid. Og endnu længere tilbage gaar de fredelige Handelsrejser øst og vest ud af Fjorden, hvorved der knyttedes Forbindelse med næsten alle Europas Kulturlande. Herom vidner Aalborgsegnens store Skattefund med fremmede Mønter fra 900-Aarene.

Men enten de gamle drog ud som Handelsfolk eller Sørovere — de drev vel oftest begge Haandteringer under eet — saa skete det i Tidens Løb stadig hyppigere, at de efter mange Rejser og langvarige Ophold i de fremmede Lande blev paa-virkede af vest- og sydeuropæisk Kultur og Kirkevæsen, saa at de, der drog ud som Hedninger og Blodhunde, kom hjem som Kristne og blev Foregangsmænd for Oplysning og kulturelt Fremskridt; for disse vore Forfædre i denne fjerne Tid stod ingenlunde tilbage for os i aandelige Evner og Lærelyst — og de havde vel endda det Fortrin for os, at de var langt mere modige og opfyldte af en dristig Energi, der ikke gik af Vejen for store Opgaver paa noget Omraade af det praktiske Liv.

De Folk, der fældede Skovens Egestammer og tømrede de stolte og ypperligt søgaaende Vikingeskibe — de gik heller ikke af Vejen for det store Arbejde, der var forbunden med at rejse prægtige Kirkebygninger ved deres Gaarde og Landsbyer, naar de til sidst kom hjem som Kristne.

Og saaledes gik det til, at disse gamle Søroverreder langs Limfjordens bugtede Kyster og Øerne i dette Farvand — Hanstholm, Hannæs, Morsø, Gøl osv. — fik nogle af de ældste og mærkeligste Kirker i Landet.

Ført byggede man vel af Træ og lerklinet Bindingsværk; men allerede meget tidligt gik man i disse Egne over til at bygge af Granit. Der kan næppe være Tvivl om, at en Række af disse Granitkirker i deres ældste Dele af Murværket gaar tilbage til Svend Estridsens og hans Sønners Tid.

Det gælder sikkert den ældste Budolfi Kirke i Aalborg — en meget mærkværdig Granitbygning, hvis Rester for faa Aar siden fandtes i Grundvolden under den nuværende Teglstenskirke. Ogsaa den oprindelige Frue Kirke i Aalborg er ældgammel, ligesaa den stolte Granitkirke paa Bakketoppen ved Nr. Tranders.

Det gælder ogsaa den mærkelige korsformede Kirke i Vestervig, der kom til at afløse St. Thøgers første Kirke, som han selv ifølge Legenden havde bygget med egne Hænder „af Ris og Kviste“, i 1030'erne.

Lige saa mærkelig er den gamle Helligkorskirke paa Hanstholm, Rær Kirke, der nu kun er en Rest af fordums Størhed, men endnu vækker Beundring ved de fornemme snoede Granit-søjler paa Apsis.

Det gælder fremdeles Tømmerby Kirke i V. Hanherred, der har bevaret en Række fantastiske Figurer paa Granitstenene i Apsis, paa Døbefonten og ved Alteret. Den var ogsaa indviet til St. Budolfus Ære, den østengelske Helgen — et Vidnesbyrd om, hvorfra dens Grundlægger havde faaet sine Ideer. Det er den, hvorom en nu forsvunden Mindesten har berettet, at den blev opført af *Viderik Viis*, en Storbønde og Viking, der hængte saa fast ved sin Slægts Traditioner, at han vilde begravnes i den hedenske Høj, men dog ønskede, at Menigheden i Kirken skulde bede godt for hans Sjæl.

Det gælder som sagt en lang Række Kirker i disse Egne, og det gælder ogsaa Gøl Kirke.

Den bestaar som de fleste af Nordjyllands Kirker af en oprindelig Granitbygning, der omfatter Kor og Skib, og et senere

tilbygget Taarn og Vaabenhus, der hovedsagelig er af Teglsten. Desuden er her ogsaa i den senere Middelalder tilbygget et Sakristi.

Granitkirken er bygget i to Afsæt — vi ved ikke med hvor lang Tids Mellemrum. Murene staar ikke i deres oprindelige Skikkelse, de er alle omsatte i nyere Tid. Oprindelig har Kirken haft Bjælkeloft, Hvælvingerne er indbyggede i den senere Middelalder.

Granitarbejdet er storstilet — det er en mægtig Kirke, og vi maa tro, at Øen i Middelalderen har haft Betydning og Anseelse ud over det almindelige — maaske paa Grund af Fiskeriet i Limfjorden, der dengang betød meget mere end i nyere Tid.

Gjøl havde jo ogsaa en anseelig Herregaard, Birkumgaard, der i Middelalderen laa under Børglum Kloster, og det er klart, at Klosteret har haft stor Interesse i Limfjordsfiskeriet.

Kort før Reformationen har Gjøl Kirke staaet paa Højdepunktet af sin Glans, og den prægtige Altertavle stammer fra Katolicismens allersidste Tid.

Alene Synet af denne Altertavle er Rejsen værd. — Jeg kender intet Billede og intet Kunstværk, der stærkere og mere levende maner Julestemning og Julens Eventyrglans frem i Sindet, baade for Børn og barnlige Sjæle og for os ældre og graa Mennesker, der er kommen her for at betragte det hele som kulturhistoriske Seværdigheder.

Fra den ældre Middelalder stammer den store firkløverformede Døbefont. Vi kan vel næppe tro, at den stammer fra de Stenhuggere, som har smykket Indgangsportalen med sære fantastiske Figurer. Det er mærkeligt, at de ikke skulde have anbragt tilsvarende Forsiringer paa Døbefonten — en Genstand, der ellers i hine Tider skulde forsires frem for alt andet Granitarbejde i Kirkerne.

Men der maa have arbejdet flere Stenmestre paa den ældste Gjøl Kirke.

Paa Portalen her ved Indgangen ser vi afbildet en Mand, der sidder med Spidshammeren i Haanden og hugger paa en Kvadersten. Neden under staar: „Mester Goti“. — Det er vel

næppe ham selv, men snarere en Mester, der har fortsat hans Arbejde, som har hugget dette Billede og det andet sære Krimskrams (Syndefaldet og Slangen m. m.), som ses ved Siden af. Det er saaledes muligt, at Mester Goti kan have hugget Døbefonten og en Del af Kvaderstenene, mens en anden senere er kommen til og har fuldendt Portalerne i sin egen Smag og Stil.

De firkløverformede Fonter er ikke sjældne — der findes en halv Snes Stykker i de vestlige Limfjordsegne og en Del spredte ud over hele Landet. — Det er vel ikke Kløverbladet, men Korset, der har staaet de gamle Mestre for Øje.

Derimod er Bygmesterbilledet paa Dørkarmen et sjældent Stykke, helt enestaaende i Landet, saa Gjøl Kirke derved er bleven kendt af enhver, der ved en Smule om Granitkirker i Danmark.

Kun et Sted til i Landet, nemlig paa et Gravkors af Granit paa Vinderslev Kirkegaard mellem Viborg og Herning, ser vi en af de gamle Kirkebygmestre afbildet. Her er ingen Indskrift, men i Stenen er indhugget et Stykke Kvaderstensmur og en Kirkeklokke, og Manden staar ved en Ambolt med Hammer og Tang oven over, saa Sammenhængen er klar nok. De gamle Stenhuggere maatte tillige være Smede, for den største Kunst var i de Tider at fremstille brugeligt Værktøj af det simple Jern og Staal, man smeltede ud af Myremalmen i Kærene.

Ved Hellevad Kirke i vor Hjemegn findes ogsaa et Brudstykke af en Gravsten med Billede af Smedetang og Hammer — begge af nøjagtig samme Former som dem, der ses paa Vinderslevstenen. Da Stenen tillige bærer et ældgammelt romansk Kors-tegn og altsaa maa være fra Kirkens første Tid, er det overvejende sandsynligt, at vi har Bygmesterens Gravsten for os.

I Blære Kirke i Himmerland er i Taarnrummet indmuret en Kvadersten med Kors og Smedetang og en lille Menneskefigur.

Paa et Søjlefodstykke fra den gamle Børglum Domkirke — Granitkirken, der har staaet før den nuværende — findes Navnet Mester Tufi (Tue). Desuden kendes en Mester Horder, der har hugget Portaler og Fonter paa Djursland, og ligeledes et Stenhuggernavn fra Skaane: Mester Martin (Morten).

Det er alt, hvad der er bevaret om de Mestre, der forsynede

vort Land med de stolte Granitkirker, et Arbejde, hvortil Verden ikke har set Magen. De var Danmarks virkelige Stormænd i den Tid, der ellers er saa mørk i Danmarkshistorien, saa vi kun ved om Oprør og Krige og uduelige Konger, af hvilke man maatte slaa hveranden ihjel for at blive af med dem.

Men det er jo næsten intet, de faa Mindestene fortæller. — Dog kan Billedet her paa Gjøel Kirke sige os en Del. — Vi kan se paa Dragten, at vi har en Almuesmand for os — ikke en Munk eller gejstlig Person eller en Mand, der har Berøring med Adels- og Krigerstanden.

Den usymmetriske, helt barnlige Tegning viser os ogsaa, at de gamle Mestre ikke kan have været oplærte i nogen Skole eller haft videre Kendskab til Skrivning og Tegning. — Den samme Opfattelse faar vi tilfulde bestyrket, naar vi betragter de romanske Gravstene, som findes bevaret hist og her paa vore Kirkegaarde og maa være udførte af de samme kirkelige Stenhuggere fra Tiden omkring 1100. Figurer og Indskrifter er saa barnlige, at de ligner Rebus'er i Smaa børns Billedblade.

Men var deres Dekorationskunst kun enfoldig Børneleg, saa var deres Bygninger ingenlunde Børneværk. Tværtimod staar Granitkirkerne for os som Kæmpeværker, der selv med moderne Maskinkraft til Hjælp er vanskelige at efterligne.

Heraf kan vi drage den vigtige Lærdom, at der er ingen Grænse for, hvad smaa og svage Mennesker kan udrette, naar de arbejder i en stor Ides Tjeneste.

Kirken er kun Menneskeværk, for saa vidt som den er ringe og enfoldige Menneskers Arbejde. Saadan viser den sig i Enkeltheder.

Men ser vi den færdige Bygning i hele sin stolte Rejsning og solide Uförgængelighed, da maa vi forstaa, at den først og fremmest er Aandens Værk, og den staar her for at vise os, hvad Aanden i al sin Vælde har virket i Fortiden og visselig kan virke endnu den Dag i Dag, naar Mennesker føler sig besjælede af Aand.

Det er den Tanke, der er udtrykt i Grundtvigs Salmevers:

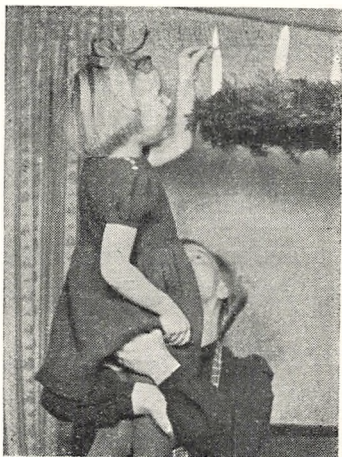
„Foragter ej de ringe Dage, her intet sker ved Kæmpehaand,
her virkes ej ved Bulder fage, men alt i Stilhed af min Aand.“

Men saa vidt Aandens Gerning øves i Kirken og i vort Folk endnu den Dag i Dag, saa er vi ogsaa i en levende Forbindelse med de Slægter, der gik forud for os. Der er en ubrudt Kæde af levende Menneskesind og Tanker, der rækker helt tilbage til de gamle Mestre, der har hugget de sæere Figurer derhenne paa Dørkarmen, skønt 25—30 Slægtled i Mellemtiden er smuldret bort herudenfor paa Kirkegaarden.

Derfor staar de 800-aarige Granitkirker ikke blot som Monumenter over et Evighedshaab, som engang var.

De viser, at Aandens Magt igennem 800 Aar har været en levende Virkelighed og er det den Dag i Dag. De er ikke blot Monumenter, men Fæstninger for vort Evighedshaab.

P. Christensen.

Ind under jul.

Demokratiet, Folkestyret — og den enkelte

Demokrati og Folkestyre er to Sider af samme Sag. Demokrati (et græsk Ord) betyder, at Folket selv skal styre, her i Landet nærmest forstaaet som Flertalsstyre, da det er en Regel, at Regeringen udgaar fra Folketingets største Parti eller det Parti, der gennem Samarbejde kan skaffe sig Flertal.

Folkestyret er ikke blot et politisk System med en Regering og Rigsdag, snarere en Form for menneskeligt Fællesliv, hvor den enkelte Borger har Mulighed for at styre sine egne Sager paa en anstændig Maade, og hvor alle er medbestemmende og medansvarlige. Folkestyret forgrener sig helt ud i vort Forningsliv og har Virkninger der.

I et Demokrati maa Respekten for Mennesket og Troen paa, at Kræfterne gror nedefra og indefra blive noget meget væsentligt. Det enkelte Menneske er som en Celle i vort Folkesamfund. Virkeligt Menneskeliv leves ikke, uden at det paa en eller anden Maade stilles i Forhold til andre Mennesker. Menneske er jo ikke noget, man er, men noget, man bliver; mange bliver det aldrig, fordi de i deres Ønsker og Krav ikke ser ud over sig selv og deres eget med Forstaaelse eller Erkendelse af, at „Vi alle til Hobe er Tjenere for noget meget større end os selv.“ (A. D. Jørgensen). Tilværelsen er større end os. Det er ikke mig, den enkelte, der skal stille Krav til Livet, men Livet, der stiller sine Krav til mig.

Demokratiet er kristeligt betonet. Jeg tør ikke sige, man skal være kristen for at være en god Demokrat; men man maa tænke og handle ud fra den kristne Moral. Uanset den enkeltes Stilling til Kristendommen gælder Vor Herre Jesu Ord om den Ting, at Menneske bliver du aldrig alene, men kun der, hvor du møder Mennesket. Der prøves det, om du bliver Menneske eller Masse.

I et Samfund med fri Meningsdannelse maa Partier nødvendigt opstaa; men Partierne skal være som Grene paa en fælles Stamme. Frem for alt gælder det da om, at den enkelte bliver forankret i Stammen, Folkefællesskabet, inden han eller hun sætter sig til Rette paa Grenene og vil nyde Frugterne. Sker det modsatte er vi med til at nedbryde det, vi netop vilde bygge og bevare. Betingelsen for fortsat at bevare Ret til og Mulighed for Selvstyre er, at vi er i Stand til at skabe — eller vedligeholde — et Fællesskab neden under alt, hvad der ellers kan skille, paa tværs af alle Partier. Uden et saadant Fællesskab i Bunden er Folkestyret i Virkeligheden umuligt.

Herhjemme har vi været vant til at betragte Folkestyret som noget, der var, er og altid vil vedblive at være. Mon dog ikke de sidste Aartier har belært os om, at dette ikke er saa sikkert? Nazisme, Kommunisme og andre for os naturfremmede Ideologier trængte sig frem; mange, ogsaa her i Danmark, laa under for dem. Disse Diktaturer har bidraget til Nedskrivning af Menneskets Værdi. I Nazismen raader Førerprincippet, i Kommunismen Klasseprincippet; begge Ideologier er lige ufolkelige. Folkelig er kun den Politik, der omfatter det hele Folk, og hvor hele Folket er medbestemmende og medansvarlig. I det ydre er Nazismen grundigt nedkæmpet, men lever videre i det skjulte, og Kommunismen har forstærket sin Stilling i Verden.

Værre end den Fare, der udefra kan true vort Folkestyre, er dog den indre Fare, bl. a. den politiske Ligegyldighed, den Mangel paa gensidig Forpligtelse og Forstaaelse af det store medmenneskelige Liv, der hedder Politik, som findes baade blandt unge og ældre i vide Kredse af vort Folk. Mange har jævnthen den Opfattelse, at Politik er ikke noget, der kommer dem ved. De afgiver nok deres Stemme paa Valgdagen, og de møder op ved de firkantede Vælgermøder for at faa lidt Underholdning og for at se Girafferne; men skal Aftenen reddes for dem, ønsker de ikke, det skal gaa alt for sagligt til, og det saglige politiske Arbejde mellem Valgene har de ingen Interesse for.

Denne Tilskuermentalitet er farlig for Demokratiets Sundhed. De paa Tilskuerpladserne fristes let til gold Kritik. De har deres „ufejlbarlige“ Meninger om, hvorledes det hele skal gøres, men

rører ikke en Finger til, at det kan blive bedre, eller gaar et Skridt efter at søge den Oplysning, der kan danne Grundlag for en selvstændig Mening. De er og forbliver Masse, al Diktaturts første Forudsætning.

Folkestyre har man ikke i et Land, fordi Rammerne er der, eller selv om Forfatningsforholdene er aldrig saa frie. Denne Styreform skal bestandig genvindes og fornyes i Folkets Liv og Sind; den kræver en Mennesketype af langt højere Kvalitet, end der er nødvendig eller ønskelig i de diktaturstyrede Lande. Forudsætningen for Folkestyre er selvstændige og selvtænkende Mennesker, der handler ud af en indre Pligtfølelse og ikke blot som Følge af et ydre Magtbud. Demokratiets Bevarelse er med andre Ord et Spørgsmaal om Folkeopdragelse. I Diktaturet har den enkelte blot at lystre, men for Demokratiet er det en Livsbetingelse, at de enkelte Borgere karaktermæssigt og politisk opdrages til selv at danne sig en Mening — og at de saa ikke er bange for at sige den. Mangler denne Forudsætning, er Folkestyre den fordærligste af alle Styreformer.

Tidens Tillidskrise er en anden alvorlig Fare. Folkestyre bygger paa Tillid mellem Mennesker, og uden denne gensidige Tillid gaar Samfundet i Opløsning. I vort politiske Liv er Mangelen paa Tillid Partierne imellem desværre blevet noget karakteristisk, og Dagspressen understøtter dette Forhold. Med enkelte hæderlige Undtagelser er den danske Presse partigruppenrettet. Gennem Aviserne henvender Partierne sig til Vælgerne. De forklarer og propagerer, de forvandler Udenrigsministeren fra at være en Helt om Onsdagen til at være en Skurk om Torsdagen. De hamrer med Gentagelsens Kunst Parolerne ind i Vælgerne, indtil disse tror, de udtaler deres egne Meninger, naar de taler Politik. De fleste Mennesker holder jo kun een Avis, deres Partis, og i den kommer Modstanderne kun undtagelsesvis til Orde, og sker det, er det ofte i løsrevne Udpluk, der forvansker den oprindelige Mening. Eller man undlader omhyggeligt at nævne Argumenter, der kan tjene til at belyse Sagen fra Modpartens Synspunkt. Dermed er Aviserne med til at fremme den Opfattelse, at det er god politisk Takt og Tone at mistænkeliggøre Modstandere, men hejse Ufejlbarlighedens

Fane over eget Parti. Det er ikke det, vi har Aviser til. Vore gode Redaktører og Pressefolk skal være deres Partis vaagne, velvillige Kritikere. Og i deres Oplysningsarbejde burde de i langt højere Grad, end Tilfældet er, lade Præmisserne være tilgængelige, saa Læserne fik Mulighed for selv at afsige en begrundet Dom. Saa blev der Opdragelse i det, og Muligheden for at mildne de Klasseskel, der trods alt findes, og for at skabe anderledes høj Luft i dansk Politik vilde være til Stede.

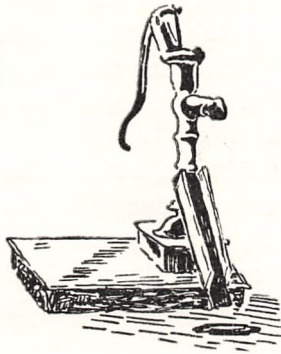
Inden for Partierne er man saa bange for at faa nogen som helst indbyrdes Uenighed afsløret for Modstanderne. Som om det at have forskelligt Syn paa en Sag skulde være en Svaghed i et Samfund af frie Mennesker! Mænd og Kvinder, der vil og tør sige deres Meninger er et Folkestyres Grundpiller. De er at foretrække, selv om Partiet saa til Gengæld maa give Afkald paa at sige sin Mening i Talekor. Det er i sin Orden, at Meningsfæller søger sammen i politiske Partier, men der er al Grund til at nære Uro overfor et Parti, der til enhver Tid og i enhver Sag viser en alt nedtromlende Enighed. Et stærkt demokratisk Parti er en Række Personligheder, der er enige i det væsentlige, men maaske ofte uenige om Vejen. Et virkeligt Demokrati kan ikke hverken inden for Parti eller Presse godtage noget, der har den mindste Snært af Ensretning.

Hovedfaren er maaske netop, at Linien Diktatur—Demokrati ikke er saa knivskarp, som den burde være. Intet Menneske og heller intet Parti kan tænkes uden et Stænk af Egoisme; det vilde være at sætte Maalet for højt. Men det maa være Hensynet til Sagen og ikke partipolitiske Hensyn, der maa være bestemmende for, hvor langt man kan gaa. I et Diktatur *befales* der, i et Demokrati *forhandles* der. Det er nemt at demonstrere sit Standpunkt og saa smække Døren i bag sig i Protest mod ikke at kunne faa sine Ønsker og Krav opfyldt, nogle finder det endda ædelt; men det er et Fejlsyn. I et demokratisk Samfund er Vilkaarene ikke anderledes, end at man maa tale ud om Tingene og ved gensidig Imødekommenhed opnaa de Resultater, Nødvendighedens Lov kræver.

Vort Demokrati er ikke uden Brist. Men det er den Livsform, der er vor, og som trods alle Mangler giver de mest menneske-

værdige Kaar at leve Livet under. I et folkestyret Samfund betyder alle noget, lige fra Statsministeren til den, der pløjer Markerne. Det staar til os at gøre det saa sundt, saa ærligt, saa menneskekærligt som muligt; de givne Rammer hindrer det ikke.

C. H. Daugbjerg.

Ved Aftenpiben

Naar Arbejdsdagen med sin faste Arbejdstid er til Ende, er de fleste dog sjældent færdige endnu. Efter Aftensmaden er der endnu Ting, som den driftige Mand eller Kvinde gerne skal have udført. Det kan være noget, der i Dagens Løb er gaaet itu og gerne skal bødes før næste Dag, eller det er maaske Skrivebordet, der venter med Opgaver, der skal løses. En Gang imellem bliver Piben dog tændt. Er det Sommer, benyttes Aftenen maaske til en Tur ud over Markerne for at betragte og vurdere det Arbejde, der i de sidste Dage er udført, og man glæder sig over de mange Undere, der sker derude i Naturen. Er det Vinter, maa man blive inde. Mange finder vel da hen til Bogskabet og er der i godt Selskab.

Men enten det er Sommer eller Vinter, bliver det ofte kun til Piben og den gode Stol.

Ved at hvile og samtidig lade Tankerne dvæle ved Livets mange Foreteelser, — dets Lys- og Skyggesider, — dets Letsind, — dets Alvor og Gammen o. s. v., kan Tiden dog ogsaa udnytted.

Den gode Jagttager maa undres over, hvor forskellige vi Mennesker er. Nogle lever i Nuet, synes nærmest at være letsindige, andre er træge og alvorlige; man synes, at de tager saa tungt paa hele Tilværelsen, og atter andre er muntre og glade og forstaar ligesom bedre at slaa de humoristiske Streng an. Livets Sorger og Glæder kan synes at være delt uretfærdigt ud; men forsøger man at finde Aarsagerne til Menneskenes Forskellighed, da synes ligesom alle ydre Forhold — Rigdom eller Fattigdom, Sundhed eller Sygdom, Klogskab eller Dumhed — ikke at være det afgørende.

Det afgørende er, hvilke Streng der røres i vores Sind. Paa hvilken Maade vi modtager de forskellige Indtryk og reagerer

overfor dem. At det er en stor Fordel for hvem, der ejer et godt Lune og har humoristisk Sans, er indlysende, ogsaa derved at den vækker Glæde og kan tage Brodden af det Uvenskab, der kan opstaa Menneskene imellem.

Hvad er da Humor — og kan Humor læres?

Her maa nok svares nej! Men man kan indstille sit Sind derpaa, skabe baade en bedre og en goldere Jordbund for den.

Overvældes vi af at le i en alvorlig Situation, kan det ofte virke kunstigt og disharmonerende, og det jo dybere Alvoren er. Vedkommende viser, at han ingenting forstaar, og Latteren kan virke uhyggelig. Det kan derfor, ved en hastig Vurdering, se ud, som om Alvor og Skæmt ikke kan eksistere samtidig. Alvor er et — Skæmt noget andet. Det er imidlertid ikke rigtigt. Alvorstunge Mennesker kan nok sommetider synes, at f. Eks. voksnes Leg er barnlig og pjattet og betyder Bortodslen af Tid. To Præster var engang ude at bade, og da ingen af dem kunne svømme, holdt de sig inde ved Land og pjaskede Vand paa hinanden af Hjertens Lyst. Klokkeren gaar forbi og synes, at det hele er idiotisk og uværdigt af Præsterne. Men Sagen er den, at den, som kan give sig hen i en Leg ofte frigør noget i sit Sind, som ellers vilde forblive indeklemmt, og det er ikke udelukket, at begge Præster næste Søndag prædikede bedre, end de ellers vilde have gjort.

Man kan ogsaa le, saa det virker befriende, uden at Alvoren behøver at tage Skade.

Den norske Professor Gisle Johnsen, kendt for at være en meget alvorlig Mand, spurgte engang ved en Eksamen en studerende om, hvem der i vore Dage nærmest modsvarede dem, der paa Kristi Tid kaldtes Farisæere og skriftkloge. Efter lang Betænkning udbryder Kandidaten med en glad Troskyldighed: „Det maa vel være vore teologiske Professorer.“ Da kunde den alvorlige Professor ikke vare sig for at lade en befriende Latter bryde løs.

Ved en anden Eksamen skete noget lignende i Kirkehistorie. Efter at man var koinmet ind paa Reformationens Forløb, vilde Johnsen have den Rolle frem, som Humanismen spillede. Kandidaten kom dog ikke ud af Flækken, og Johnsen vilde da hjælpe

ham paa Gled: „Den lærde Filolog i Holland, Humanisternes ledende Mand ... Eras...?“ „Erasmus Montanus,“ kom det med et befriende Eftertryk fra Teologen, — ogsaa dengang maatte Johnsen le.

At Humoren kan afvæbne og fordrive Alvoren, har vi en kendt Historie om her i Landet. En Præst møder en Søndag paa Hjemvejen fra Kirke en Bonde, der kom kørende med sit Hølæs. Præsten giver Bonden en ordentlig Tordentale; men Bonden svarer besindigt: „Hvad tror Pastoren er mest kristeligt — at sidde i Kirken og tænke paa Høet eller sidde paa Hølæsset og tænke paa Vor Herre“?

En lignende Historie kendes fra Norge, hvor det dog er Bønderne, der maa trække det korte Straa.

En Lørdag Eftermiddag vil Præsien hente Inspiration til Søndagens Prædiken og vandrer rundt om Kirken dampende paa sin lange Pibe. Nogle fanatiske Bønder indfinder sig og spørger, om ikke Præsten ved, at Tobakken er af Djævelen. „Jo, det ved jeg, og derfor brænder jeg den“, svarede Præsten; det var afvæbnende, smukt og lystigt og burde virke forsonende.

Der kan ogsaa ligge Humor gemt i en Overraskelse. En Indianer, der første Gang var budt til Middag hos en hvid Mand, blev modtaget med en Øl. Da Flasken, der stod paa en Tallerken, skummende over, stirrede Indianeren maalløs paa den. „Du undres over, saa meget der kan rende af Flasken“, siger Værten. „Nej“, svarede Indianeren, „jeg undres over, hvorledes det har kunnet komme ned i den“.

Voltaire har engang sagt, at der er to Modvægte mod Livets Vanskeligheder: Haabet og Søvn. Filosofen Kant føjer en tredje til — Skæmt, der kan fremkalde Latter. Alle tre „Vaaben“ kan dog være vanskelige at finde frem i den rigtig alvorlige Stund; men naar Humoren kommer, virker den oplivende.

Den kan dog aldrig til enhver Tid hales eller drages frem. Skal den frem baade i Tide og Utide, virker den sjældent opløftende, og Vedkommende, der bruger den, bliver selv latterlig.

Men undersøger vi nærmere, hvor Humoren har hjemme, da bliver det først og fremmest i noget, der i en eller anden Form er Alvor.

Den Alvor er slap,
som ej ad Skæmten smiler,
men slappere er den Skæmt,
som ej paa Alvor hviler.

(Frederich Rückert).

For dem, der ikke agter Alvoren, bliver Skæmten bare noget overfladisk og kan til sidst blive utaaleligt. Her gælder Ordet: „Naar Saltet mister sin Evne, hvorfor skal vi da bruge det“.

Mennesker, der er tvære og sure, behøver ingenlunde at være blottet for Humor. Langt fjernere fra Humor er Holdningsløshed, Slaphed og manglende Initiativ. I en saadan Opløsningstilstand kan Humoren ikke trives. Humoren har Frihedens Stempel, og Frihed er utænklig uden Fasthed.

Naar det er fastslaaet, at det er Alvoren, der ligger bag ved al god Humor, da forstaa vi ogsaa, at det kun er dem, der holder sig til Sandheden, dem der er ærlige og redelige i deres Færd, der evner at bruge den Humor, der forløser. De, der skryder, duperer eller paa anden uærlig Vis søger at gøre sig gældende, vil aldrig kunne sige en god Skæmt. Læs Bjørnsons „En Fallit“. Grosserer Tjelde, der ejede noget af Humorens Evne, kan ikke bruge den, da han forsøger at holde Økonomien gaaende ved halvt uærlige Regnskaber, han bliver veg og tør ikke se Virkeligheden i Øjnene. Først da han vinder Sejr over sig selv — tager Opgørelsen med dens Konsekvenser, vender atter hans gamle Lune tilbage.

Fanatikerer eller den, der bliver bitter, kan heller ikke skæmte, og ligeledes vil det gaa for den bange, den smaakloge og den selvsikre.

Kun gennem Alvor kan Humor trives. Den, der lykkeligt kæmper sig igennem Verdens Vanskeligheder holdende sig fri af de Baand, som den daarlige og uærlige Handling efterlader, vil kunne se gennem alt det, der her i Livet er Løgn og uægte, og netop han eller hun vil kunne finde de forløsende Ord, der skærer igennem alle Filistres Snusfornuft og vækker den befriende Latter til Live.

Derfor kan vi ogsaa forstaa, hvorfor Humor og Alvor er

Følgesvende gennem Livet; de støder ikke hverandre, men arbejder lykkeligt sammen.

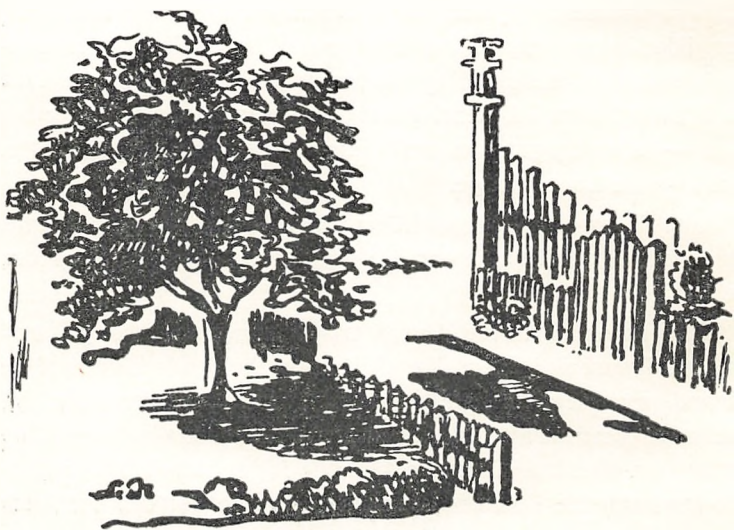
En alvorlig Mand som Indre Missions Leder, Vilhelm Bech, lægger saaledes en fin Humor for Dagen. Ved en Vækkelsesprædiken fældede han det klassiske Udtryk om vor syndige Natur: „Der staar i vor Børnelære, at den gamle Adam gennem daglig Anger og Bedring skal druknes“. „Jeg har forsøgt det, men han kan svømme det Asen“.

Man kritiserede ogsaa Joseph Haydn for, at hans Kirkemusik var for munter. „Ja“, svarede Haydn, „men naar jeg tænker paa min Herre og Gud, kan jeg ikke gøre for, at jeg bliver glad“.

Det, der gør, at vi ikke kan komme uden om den rette Humor, er, at den slaar Snusfornuften bort, viser os Sagens rette Sammenhæng og lærer os Besindelse.

Kan vi skæmte og være ved godt Lune, da har vi Ro i vort Sind, og vi er bedre Mennesker for vores Omgivelser.

L. Sletting Christensen.

»Hvad kan det nytte . . . ?«

Dette udbrud har haft en sørgelig stor udbredelse i vort land og vort folk i mere end den sidste menneskealder. Det var det, der gav sig til kende i vor politik mellem de to verdenskrige, og som fik så sørgelige følger, hin 9. april, da tyske hære med et slag besatte vort land uden anden kamp end lidt spilfægteri ved grænsen, for at de politikere, som havde ført denne „hvad kan det nytte“ politik, kunne redde deres „ære“.

Heldigvis beviste vore unge i modstandsbevægelsen, at ikke hele Danmark hyldede dette slagord. Under mottoet: „Kæmp for alt, hvad du har kært, dø, om så det gælder . . . .!“ gik de ind i kampen mod overmagten og gav ofte deres liv for at redde *Danmarks ære*. — Var „hvad kan det nytte“ død under krigen, havde ofrene ikke været forgæves, men det ser desværre ud til, at udtrykket ikke blot overlevede krigen, men også har vist sig at være særdeles levedygtigt bagefter.

Det kunne have været, hvad det ville, hvis kampen havde været forbi med krigen, men vi må jo desværre indrømme, at krigen ikke skabte den ønskede afklaring; men at kampen først for alvor begyndte, da krigen var til ende.

Kaster vi blikket tilbage på de 4½ år, der er gået siden hin 5. maj, må vi indrømme, at kampen raser stærkere og stærkere fra måned til måned, ja fra dag til dag, kampen mellem demokrati og diktatur, mellem frihed og tvang.

„Men hvad kommer den kamp os ved?“ er der mange, der siger. „Vi lever i et demokratisk land, og vi har det godt. Lad os holde os udenfor og lad „de andre“ ordne det. Vi er så små, at vi intet kan udrette alligevel.“ — „Hvad-kan-det-nytte“-tanken i egen høje person!

Men vi har ingen ret til at holde os udenfor! Nok er vort land kun lille, og nok er vi kun få, men vi er et folk med samme

eksistensrettigheder som alle andre folk på jorden. Men så må vi heller ikke skubbe pligterne fra os og regne med, at „de andre“ nok vil bære vore byrder også; for det hverken vil eller skal eller kan de! Det har de hverken pligt eller ret til. Den kamp, der føres i dag, føres mellem to ideer, to livsanskuelser, der er hinanden så fjerne, at en forsoning ikke er mulig — og langt mindre en forening. I den kamp er der ingen neutralitet. Den vedrører os alle, og derfor må vi tage del i den enten på den ene eller den anden måde. Vil vi leve i et frit land, nytter det ikke, at vi sætter os med hænderne i skødet og jamrer over verdens dårskab og menneskenes ondskab.

Så må vi kæmpe mod det onde, mens tid er, for det kan let blive for sent! Endnu føres krigen ikke med bomber og granater, men kun med mund og pen, men vi må tale med. Vi må råbe vor mening ud over verden med en sådan kraft, ildhu og ihærdighed, at selv de mest „døve“ ikke kan undgå at høre os! Vi må fortælle verden, at sådan ønsker vi, at problemerne skal løses. Og vi må frem for alt søge at hjælpe dem, der er i nød, selvom det vil koste os noget!

Og skulle det ske, at verden igen griber til våben, hvad Gud forbyde — ja, så må vi ikke een gang til opgive alt på forhånd med et „hvad kan det nytte“. Så må enhver forsvare sit land med våben i hånd, hver på sin plads, og der rummer „Hjemmeværnet“ store muligheder for os alle, for der kan alle være med uanset alder og uddannelse. Vi kan ikke få råd til at stille en stor hær på benene; men selv mod en stor overmagt kan et hjemmeværn yde virksom modstand. Hvis hver mand, som vil værne sit land, har et våben i hånd og forstår at bruge det, så kan han udrette en del mod en indtrængende fjende. Kan han ikke standse eller ødelægge fjenden, så kan han i det mindste sinke ham, og derved kan meget være vundet. Vi så mange eksempler på det under sidste krig. Tænk blot på England i 1940. Hæren var slået og ødelagt, men rundt om i England stod arbejdere, borgere og bønder skulder mod skulder på vagt mod den fjende, som alle ventede ville komme. De kæmpede trods overmagt og nederlag, og de vandt sejr.

Eller tænk på vore egne landsmænd i Sydslesvig. De har

ingen bøsser eller kanoner; men alligevel har de nu — få eller mange — stået deres trofaste vagt for Danmark i 85 år. De kæmper støt og sammenbidt mod en overmægtig fjende, som vil tage deres land og kultur fra dem. De har håbet — og håber endnu — på hjælp fra Danmark og andre lande; men endnu har de ingen virkelig hjælp fået og heller ingen i udsigt; men dog kæmper de og vil vedblive at kæmpe, så længe der blot er een dansksindet tilbage.

De siger ikke: „Hvad kan det nytte?“ De siger: „Det *skal* nytte!“ og de er et værdigt eksempel til efterfølgelse. Gid deres udholdenhed snart må blive belønnet! Gid vore ledende mænd snart må få øjnene op for, at et folk, der tør sætte alt ind i en kamp mod overmagt, ikke er en fare, men en vinding for et land!

Måtte vi alle snart erkende, at et folk, der har mod og vilje til at kæmpe, er langt at foretrække for et folk, der skubber problemerne fra sig og jamrer: „Hvad kan det nytte?“ Så ville meget være vundet for vort land og vort folk, og så ville ved Guds hjælp også Danmarks stemme have stor betydning, hvor de store afgørelser skal træffes!

Sv. Jensen.

Alle gamle elever og venner ønskes en glædelig jul og et godt nytår med tak for alt godt i året, som svandt!

Rigmor og Sv. Jensen.

Naar Tændingen svigter

Det skete nu en Dag, da jeg i Hast skulde forrette et Ærinde, at Bilens Motor pludselig gik i Staa. Det var Tændingen, som svigtede. Vel var der stadig en skjult Kraft i Motorens Stempler og Cylindre, men den var som død, fordi Gnisten, som skulde bringe den til Udløsning manglede. — Mon ikke mange Mennesker har det som Motoren? Deres skjulte Kræfter, saavel fysiske som sjælelige er uvirksomme, fordi de aldrig har mødt den Gnist, som skulde bringe dem til Udløsning.

Dersom man betragter sine Medmennesker, maa man ofte undres over den Kraft og Energi som enkelte udfolder, medens andre altid er dorse og uvirksomme; men undersøger man Forholdet nærmere, viser det sig ofte, at Forskellen ikke beror paa forskellige Anlæg og Evner, men at Forskellen mere ligger i den Tændingsfunktion, som skal omsætte den skjulte Kraft i Handling.

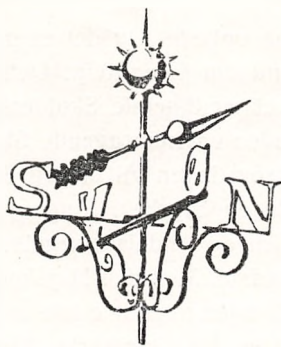
Tændingen i et Menneskes Liv kan være af forskellig Art. Hos mange bestaar den i Storsindethed og Ærgerrighed. De vil altid være forrest i Rækken. Deres Bedrift skal være bedre end Naboens, deres Hjem skal have en Skorsten mere end Genboens, de vil helst sidde i 10 Bestyrelser o. s. v., og Trangen efter at være forrest er Tændingen i deres Liv. — Hos mangan ung Mand kan Tændingen bestaa i et Par klare Pigeøjne. Er Fremtidsudsigterne mørke og Modet ved at svigte, kan Synet af eller Længslen mod den Kvinde, som trofast venter, være Tænding nok til at forløse uanede Kræfter og bane en Vej mod Fremtidens Hjem.

Hos mange er det Pengegerrighed, som tænder, hos andre er det Trods. Jeg mindes en ung Ven, der blev vist ind i en kold Folkestue, mens Egnens Ungdom samledes med Gaardens Børn i Storstuen. Hans Kræfter og Evner var fra den Dag de samme

gøre derved, at den enkelte faar et Møde med sig selv, sit Folk og sin Gud, et Møde som i sin Konsekvens bliver den Tænding, som udløser Kraften til at bygge sin egen Fremtid, og de mange Eners Fremtid er tilsammen Danmarks Fremtid.

Vi har ogsaa fortsat Brug for Try Højskole. Men ingen Skole kan bestaa, dersom ikke gamle Elever sammen med Egnens Befolkning slutter Kreds om Skolen og viser den nye Ledelse Tillid. Det er da mit Ønske, at dette fortsat maa ske til gensidig Glæde. Og det er mit Haab, at Skolen fortsat maa faa Lykke til at give de unge det ildnende Ord, som vækker dem til Medarbejde i Folkefællesskabet og giver dem den Tænding i Eje, som aldrig svigter.

Jakob Risager, Tversted.

som før, men de fik Udløsning i et trodsigt: „Jeg vil“, og Tiden har vist, han kunde.

Der kunde nævnes en Mængde interessante lagttagelser om Tændingsfunktioner i Menneskers Liv; men i denne lille Artikel til Elevskriftet vil jeg mindes en Mission, som Højskolen har udført ved at tænde de store Syners Begejstring i dansk Ungdom, saaledes at de ikke blot selv fik en stedsevirkende Tænding i Eje, men ogsaa saadan, at de mødte et Kald til at øve en ansporende Gerning til Folkefællesskabets Gavn.

Det er en Kendsgerning, at Højskolen i Tidens Løb er blevet mere kundskabsmeddelende og lægger mere Vægt paa at supplere Elevernes Uddannelse. Men det er ogsaa en Kendsgerning, at Højskolen i Tidens Løb i nogen Grad har mistet den missionerende Indvirkning paa sine Elever, saa de for Livet bærer Præg af Højskoletidens Oplevelser og gør deres Hjem til aandelige Centre i Sognet.

Vi er alle blevet saa oplyste. Og det er meget finere at tale om Georg Brandes end om Grundtvig. Dette med „Aand“ og „store Syner“ møder et medlidende Skuldertræk. „Lad det gro i Stilhed,“ sagde forleden en fremragende Skolemand, endskønt der intet kan gro, dersom ingen vil udstrø Sæden.

Danmarks Særkende og Styrke i Ringen af civiliserede Nationer er Folkehøjskolen og Andelsbevægelsen. Den første skaber Grobund for den sidste. Men den Højskole, der skabte Danmarks Særpræg, kunde uden at rødme tale om „Aand“ og „store Syner“, og jeg ængstes for Danmarks Fremtid, dersom det materialistiske Islæt, som Højskolen har faaet, skal blive det dominerende. Jeg ængstes for en Ungdom saa klog og kold, at dens Kraft ikke kan forløses i Begejstringens Varme.

Min Tro paa Højskolens Fremtid er bestemt af, om den vil vedgaa Arv og Gæld, om den fortsat vil bevare sit Særpræg blandt Alverdens Skoleformer og fortsat være en Skole for Livet.

En saadan Højskole trænger vi til. Tænk hvilken uhyre Kraft, der vilde blive udløst, dersom man opfandt en Trylleformular, der kunde forløse alle bundne Kræfter i vor Ungdom; men det lader sig ikke gøre ved Alverdens Visdom. Det lader sig kun

»Slutter kreds — «

Der er dannet en landsforening af højskoleelever i Danmark. Paragraf 2 i vedtægterne lyder således: — Foreningens formål er at fremme højskolesagen i det danske folk. — Vi gamle højskoleelever er taknemmelige for, hvad højskolen gav os. Ikke således, at vi føler os klogere, bedre eller dygtigere end andre; men vi blev på højskolen styrket i noget, som vi havde fra vore barndomshjem, og som kortest kan udtrykkes i bibelordet: Mennesket lever ikke af brød alene. Vi fik en folkelig vækkelse. Trangen til liv og dåd vågnede. Andre mennesker kom os ved. Det er det, der ligger i udtrykket: folkelig. Det folkelige i os må virke missionerende; men vor folkelige mission har sat for svage spor. Alt for få i vort folk har været på højskole — også blandt vore politikere. Lovgiverne er alt for karrige over for højskolen. Der er ingen forhold i det, der fra statens side ofres på akademikernes uddannelse og på almindelige menneskers i de frie erhverv. Eller prøv at sammenligne, hvad der fra statens side ofres på vanartede børn og unge — og på almindelig sund dansk ungdom. — Det ser ud, som lovgiverne i første række interesserer sig for de intellektuelle og de dumme og unormale. Også her kan man tale om en middelstand, som formentlig rent samfundmæssigt betyder og bærer mest. Det er for denne middelstand, højskolen henter hovedparten af sine elever. —

Der bør visselig gøres meget mere for at fremme højskolesagen. Landsforeningen af højskoleelever er et skridt i den retning. Den kan blive en god støtte for de højskolevenlige politikere i deres kamp for bedre kår for højskolen. — En lille kontingentforhøjelse til elevforeningen bliver nødvendig. Vi tager den med glæde og er taknemmelige for at få lov til at yde en besked 25 øre til en så god sag.

Thise byskole, i november 1949.

Svend Hillgård.

Landselevforeningen

Askov, den 29. oktober 1949.

Til elevforeningerne ved højskoler og landbrugsskoler.

Ved et møde, som Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler afholdt paa Askov højskole i dagene 25.—26. oktober, og hvortil formændene for højskolernes elevforeninger var indbudt, og en række elevforeninger derfor var repræsenteret, blev man enig om at forsøge at virkeliggøre tanken om en landselevforening af højskoleelever i Danmark. Man enedes om medfølgende forslag til vedtægter for denne forening, ligesom der nedsattes et arbejdsudvalg til at virke for tanken.

Ifølge vedtægtsforslagets § 2 skulle foreningens opgave være at „fremme højskolesagen i det danske folk“, og ved mødet blev det stærkt understreget, hvilken støtte foreningen kunne yde højskolen i dens bestræbelser for at vinde frem til nye kredse i vort folk — en opgave, der maa staa som livsnødvendig for enhver, der har kærlighed til den danske højskole. Mødet henviser til følgende ret øjeblikkelige opgaver, men er klar over, at opfyldelsen af det i § 2 nævnte formaal (fremme af højskolesagen i det danske folk) til enhver tid kan stille nye krav til landsforeningens ledelse:

1. Oprettelse af et sekretariat for at fremme kendskab og tilslutning til højskolen i større kredse end hidtil (herunder muligvis f. eks. oprettelse af fritidsklubber i større byer).

2. Gennem radio, film og presse at øge interessen for højskolen.

3. At søge forbindelse med aftenhøjskolebevægelsen.

4. At tilrettelægge „højskoledage“ i København og andre større byer.

5. At forhandle om en nyordning af „Højskolebladet“s forhold.

6. Eventuelt fortsat at støtte den danske højskole i Sydslesvig.

Da landselevforeningens oprettelse nødig maa udsættes for længe, fordi de nævnte opgaver trænger sig stærkt paa, anmoder vi elevforeningernes styrelse om *snarest muligt* at tage stilling til indmeldelsen i landselevforeningen og give meddelelse til undertegnede formand for arbejdsudvalget. Opmærksomheden henledes paa, at ifølge vedtægtsforslagets § 4 bliver første aars kontingent — formodentlig for 1950—51 — kun 25 øre pr. medlem, hvorfor antagelig indkaldelse af en ekstraordinær generalforsamling i elevforeningen for at tage stilling til indmeldelsen ikke skulle være nødvendig. En udsættelse af indmeldelsen til efter sommerens elevmøder vil sinke hele sagen paa en ret uheldig maade.

Venlig hilsen.

Paa arbejdsudvalgets vegne:

P. Engberg,
højskolelærer.

Forslag til vedtægter for Landsforeningen af højskoleelever i Danmark.

§ 1.

Foreningens navn er Landsforeningen af højskoleelever i Danmark.

§ 2.

Foreningens formaal er at fremme højskolesagen i det danske folk.

§ 3.

Som medlem af foreningen kan optages de til de danske højskoler og landbrugsskoler knyttede elevforeninger. Desuden kan som enkeltmedlemmer optages alle tidligere elever fra ovennævnte skoler.

§ 4

Medlemskontingentets størrelse fastsættes af repræsentantskabet, jvf. § 5. For det første regnskabsaar vil der dog ikke kunne opkræves større kontingent end 25 øre pr. medlem af de indmeldte elevforeninger og kr. 1.— af enkeltmedlemmer. Kontingentet indbetales senest d. 1. marts hvert aar.

§ 5.

Foreningen ledes af en styrelse og et repræsentantskab. Repræsentantskabet bestaar af de tilsluttede elevforeningers formænd eller en stedfortræder for denne, men kan desuden supplere sig med 1 medlem for hver paabegyndt 500 enkeltmedlemmer. Saadanne repræsentanter for enkeltmedlemmerne udpeges for 4 aar ad gangen.

Styrelsen bestaar af 7 medlemmer. Repræsentantskabet vælger 5 medlemmer samt 2 suppleanter, styrelsen af Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler vælger 2 medlemmer.

§ 6.

Styrelsen vælger selv sin formand og næstformand samt vælger eller ansætter kasserer og sekretær. Styrelsesmedlemmerne vælges for 4 aar, saaledes at de afgaar med henholdsvis 3 og 4 hvert andet aar. Ved hvert valg afgaar 1 af de af styrelsen for Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler valgte medlemmer.

§ 7.

Styrelsen samles mindst 1 gang aarligt, repræsentantskabet 1 gang aarligt i forbindelse med et styrelsesmøde. Styrelsen kan paa eget initiativ og skal efter krav af mindst 10 repræsentanter indkalde til ekstraordinært repræsentantskabsmøde.

§ 8.

Styrelsen aflægger beretning og regnskab for repræsentantskabsmødet, der vælger 2 revisorer for 4 aar ad gangen, hvoraf skiftevis afgaar een hvert andet aar. Regnskabet følger finans-aaret.

§ 9.

Repræsentantskabet kan med simpelt flertal ændre disse vedtægter.

§ 10.

Foreningen kan kun opløses efter repræsentantskabets beslutning med $\frac{2}{3}$ flertal af samtlige repræsentanter ved urafstemning. Samtidig træffer repræsentantskabet beslutning om anvendelse af foreningens midler.

Erik Sørensen

1927 — 1949

Blandt de elever, vi modtog den 3. november 1948, var Erik Sørensen fra Bjergby en af dem, vi straks lagde mærke til for noget godt. Han var dygtig, flittig, pligtopfyldende og altid høflig og taknemmelig. Vi vidste, at han var syg, da han kom. En blodsygdom, der langsomt ville tage hans kræfter, sagde lægerne. Men vi havde dog troet, at det havde drejet sig om år.

Erik kendte imidlertid ikke til at skåne sig selv, og vi kunne nok se, at han svækkedes. Lige efter nytår kom han på central-sygehuset i Hjørring. Jeg besøgte ham der et par gange. „Nu bliver det nok snart bedre“, sagde Erik, „og så kommer jeg til Try næste vinter i stedet for“.

Men hans udseende talte et andet sprog, og da jeg midt i marts besøgte ham i hans hjem i Bjergby, talte han ikke om næste vinter. I samme uge døde han. En udmærket elev og en god kammerat var ikke mere.

Vi vil ære Eriks minde!

P. Sejlund Sørensen.

En Hilsen fra Sydslesvig

De hjerteligste hilsener til højskolens lærere og gamle skolekammerater fra nord og syd med ønsket om en glædelig jul og en god fremtid.

„Modersmål er vort hjertesprog,
kun løs er al fremmed tale,
det alene i mund og bog
kan vække et folk af dvale.
Sødt i lyst og sødt i nød,
sødt i liv og sødt i død,
sødt i eftermælet.“

Gertrud Thomsen,
Skjolderup, Sydslesvig.

Den danske højskole i Sydslesvig

Højskolen i Sydslesvig bliver nu endelig til virkelighed. Den sidste af de mange fornødne tilladelser, byggetilladelsen, som vi i halvandet år har arbejdet på at opnå, kom omsider direkte fra landsregeringen i Kiel den 16. august, og byggeriet blev sat i gang med det samme. Den 10. november var vi nået så vidt, at vi kunne holde rejsegilde på den sidste af de 3 barakker, der i hesteskoform danner en skolegård. En stor skare fra nær og fjern var mødt, og vi fik ikke mindre end 18 kransede at hejse, alle med indflettede røde og hvide bånd, flere hele mesterværker, dobbelte og tredobbelte. Over kransene vajede det sønderjydske løvebanner, og inde i rummene hang Dannebrogene under tagspærene og bølgede i stiv novemberblæst. Det blev en god fest, trods det kolde vejr, med skåler og taler og sang, som det sig hør og bør. Vi havde ingen gæster indbudt nordfra. Det må vente til indvielsesfesten. Siden er arbejdet på skolen gået yderligere frem, og vi kan vel nå at blive færdige engang til foråret.

Sankelmark blev det altså ikke. Stedet der var „tysk jord“, som efter de tyske, lokale myndigheders opfattelse ikke kunne bære en dansk højskole. Vi endte så på et stykke jord ved Jarup-

lund, en mils vej syd for Flensborg i nærheden af den gamle hærvej midt mellem bakkerne i øst og fladlandet i vest. Stedet er kønt, endog med videre udsigt end ved Sankelmark, og der er en god dansk befolkning i sognene deromkring.

Til alle de mange, der har deres andel i rejsningen af den første danske højskole i Sydslesvig, vil vi gerne sende en hilsen. Vi sender den fra en gennemvåd, usandsynlig fedtet og tilsyneladende uoprettelig rodet byggeplads, hvor inden så længe, forhåbentlig da, Nordens sydligste højskole vil stå parat til at modtage de første elever.

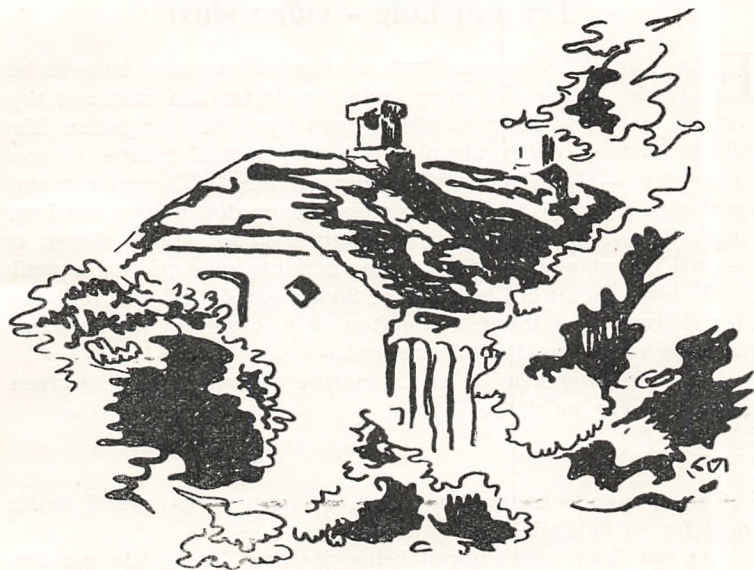
Der vil melde sig adskillige vanskeligheder endnu, når skolen skal igang, men vi er de mange kredse omkring højskoler og landbrugsskoler i Danmark dybt taknemmelige for, at det nu bliver muligt at forsøge et dansk højskolearbejde mellem danske i Sydslesvig. Vi håber på fortsat styrkelse af båndene mellem skolen her og skolerne i Danmark.

Glædelig jul! Godt nytår!

Bodil og Jørgen Jessen.

p. s. Bidrag til rejsning af højskolen i Sydslesvig fottages meget gerne.

P. Sejlund Sørensen. (giro 55647).

Vinterholdet 1948—49.

Try højskole - siden sidst

Efter sigende skal det afsnit af årsskriftet, som hermed be-
gyndes, være det mest læste, og derfor kan man nok tage
fat på at skrive det med glæde, men også med ængstelse. Med
glæde — fordi det sandsynligvis bliver læst af mange, og med
ængstelse — fordi man selv synes, at der let kommer mange
gentagelser fra år til år. Ængstelserne er dog måske unødven-
dige; thi årsskriftet skrives og udgives jo for gamle elever, og
jeg vil tro, at mange ved at læse om årets gang på deres gamle
skole lever med i det hele på ny. Sådan går det i hvert fald den,
der skriver disse linier. (Juleaften er jo også den samme hvert
år; men vi trættes dog ikke derved.)

Derfor velkommen til en „vandring“ gennem årets begiven-
heder på Try højskole.

— — —

For vi enkelte mennesker kan livet være et op og ned. Sådan
også for en højskole.

Det har ikke været nogen behagelig ting i de sidste par års-

skrifter at skulle berette om, at skolen var inde i en krise — ja, en farlig krise, og det var sidste vinter, det så sortest ud. Desto glædeligere er det da at meddele, at sommeren 1949 og den nu påbegyndte vinter synes at pege opad igen, idet begge disse hold tæller 20 elever.

Så længe elevtallene er nedadgående, virker det let afskræk-

„Uden mad og drikke —“

kende på ny tilgang — som en svikmølle. Er strømmen nu vendt mod opgang igen, kommer stigningen vel ikke i samme tempo, for der skal gå en vis tid, inden det rygtes, at nu går det den rigtige vej igen. En rolig stigning er sikkert også sundest, og den giver i alle tilfælde mere mod til arbejdet, og vi har da også i år dristet os til at igangsætte et omfattende byggeri, men derom senere.

Vinterskolens første begivenhed udenfor timeplanen var Storskovs-turen. Den kom tidligt, fordi vejr og føre fristede, og fordi vore to sydslesvigske elever heldigvis kom med kun et par dages forsinkelse.

Ungdomsforeningens mødeaftener gav os også i år en række udmærkede oplevelser. Ved det første møde talte journalist Hans Rütting, der stammer fra Tyskland, om tanker og oplevelser fra nazitiden. Bagefter fremviste han sit dukketeater, og det viste sig til vor store overraskelse, at dukkerne havde et forbløffende kendskab til befolkningen i Try og nærmeste omegn.

Ungdomsforeningens vinterplan bød ellers på følgende program: foredrag om Een verden af lektor Stegmann, koncert ved Harry Sørensens orkester, foredrag om dansk kirkeliv i Sydslesvig + visesang ved pastor Bojsen Møller. Th. Olesen-Løkken tog os med på sin berømmelige Amerikatur med dollargrin og det hele; lokale kræfter medvirkede ved en fortrinlig hjemmeaften, og pastor Claussen prædikede ved en ungdomsgudstjeneste.

Desuden nød vi godt af et delingsførermøde i november og af den stedlige jagtforenings filmsaften i marts.

Vore egne arrangementer må dog heller ikke glemmes. Den 3. december havde vi en udmærket tur til Ålborg. Vi så andels-cementfabrikken, spritfabrikken, Ålborg Amtstidende og tekstilfabrikken, sidstnævnte med dejligt bomuldstøj i lange baner. Vi fik en frisk „amtstidende“ i lommen, men ikke en „frisk“ rulle bomuldstøj, og det var vel også for meget forlangt. Vi er i alle tilfælde glade for disse fabriksbesøg. Turen til Ålborg sluttede med, at vi så det muntre teaterstykke „Piger på kostskole“.

Dagen efter denne udflugt assisterede lærere og elever med stor iver P. Christensen med udgravning af en jernalderboplads tæt ved Rørholt. Det er altid en oplevelse at møde historiens tale på første hånd, og vi burde vist skønne noget mere på, at vi har en så betydelig forsker som P. Christensen så tæt ved os. Hans indsats for hjemstavnmuseet har ganske givet også gavnet højskolen.

Den 16. december glædede pastor Claussen os ved at tale ved et velbesøgt julemøde. Jeg var desværre ikke selv med, da kig-hoste lagde mig til sengs nogle dage før jul og nogle dage i julen.

En lille flok af vore gode kammerater fra Kristelig socialdemokratisk forening i Ålborg besøgte os i februar. Det gav os alle et udmærket samvær i alvor og gammen og resulterede i en indbydelse til en ekstra Ålborg-tur sidst i marts, hvor vi atter mødte stor gæstfrihed hos vore værtsfolk og bl. a. så havnemøllen og vandværket.

Fastelavnsfesten gik fint som vanligt. Lærerstabten opførte „Store Bededagsaften“, og dansen gik muntert, så ingen tænkte på, at det efterhånden var blevet „rendfog“. Til elevernes store bedrøvelse sneede dog ingen af damerne inde; det kunde ellers have været festligt at have haft dem med i skolearbejdet i de efterfølgende dage.

Festlighederne ved højskolens 75-års jubilæum blev jo refereret i årsskriftet i fjor. Det må dog tilføjes, at den jubilæumsgave, som skænkedes af gamle elever og venner af skolen, blev en ny talerstol til foredragssalen, og den står nu som et synligt, varigt og inspirerende minde for dem, der færdes på Try højskole.

Talerstolen er lavet af lyst egetræ, og det ualmindelig smukke billedskærerarbejde er udført af billedskærer Monsrud, Dronninglund. Talerstolen er afbildet andetsteds i årsskriftet, og dens forstykke har jo som motiv asketræet Ygdrasil — afgrænset af to ioniske søjler. Motivet er valgt efter mit ønske, og der antydes hermed, at vor kultur har rødder til både gammel nordisk og

Sydslesvigerne spiller skak.

græsk kultur. Og Grundtvigs ord, „Langt mere værd end det røde guld, det er sin Gud og sig selv at kende,“ står malet i en frise over tavlevæggen og minder om højskolens mål. Talerstolen, som vi er meget glade for og stolte over, blev overdraget skolen den 6. marts ved en jubilæumssammenkomst for gamle elever, der var på Try højskole for 25 eller 50 år siden. P. Christensen overdrog gaven på indsamlingskomiteens vegne og talte om sagnene om livstræet. Pastor Claussen og Fogt talte også, og jeg takkede på skolens vegne for den smukke og værdifulde gave.

Denne sammenkomst for jubilerende gamle elever var iøvrigt yderst vellykket, og fra skolens side vil vi meget gerne imødekomme ønsker om tilsvarende sammenkomster i fremtiden; thi en højskoles trivsel beror jo i meget høj grad på kontakten med de gamle elever.

Et vellykket forældremøde holdt vi den 18. marts, og også i år så vi de veldrevne storlandbrug på Striben og Langholt. Turen dertil fik iøvrigt i år en særlig glans over sig, da vi var indbudt til at besøge Knud Gårn Svendsens hjem i Engmark ved Langholt, og der fik vi en yderst gæstfri modtagelse. Knud var den tredje elev fra dette hjem i vor tid, og hans fader har også været elev i Try, så det er noget af det rigtige. Det var iøvrigt om afte-

nen på Engmark, at vi åbenbarede os som nogle rene digtergenier, idet en rimleg førte os ind på at skrive en hel lang lokal revy, der blev bedre vers for vers. Det må vist være det, man kalder for et kollektivt kunstværk. Den samme revy gjorde så iøvrigt stor lykke aftenen efter, da eleverne havde en ekstra fest-aften med lidt svingom, lokal filmsrevy m. m.

„Det er skønt at være ovenpå“.

Og så er der kun kontroleksamen tilbage at nævne. Den holdtes den 31. marts, og alle kandidaterne bestod med gode resultater.

— — —
Så blev det sommer påny. Bøgen sprang ud, og sommerpigerne sprang ind. Vi fik tyve, — vel ikke noget svimlende tal, men nok til at glædes over, og flinke og flittige piger med godt humør og god vilje var det, så der var grundlag for en god sommer, og det var der vist også enighed om, at det blev. Der blev arbejdet i sommer, og dog udgør begivenhederne udenfor timeplanen så lang en række, at meget må springes over eller tages summarisk.

Allerede den 16. maj tog vi en tur til Ålborg. Vi så zoologisk have, Obels tobaksfabrik, tekstilfabrikken og Amtstidendes tryk-

keri. Elverhøj på den nye pragtfulde friluftscene blev den helt rigtige afslutning på den helt igennem vellykkede tur.

Få dage efter havde vi besøg af en flok unge fra Thise under ledelse af lærer Hillgård. Vi havde en festlig aften sammen og vandt Thise-folkene end kaspisningskonkurrencen, så vandt Try-pigerne til gengæld hvem-ved-hvad-konkurrencen.

Sommerholdet 1949.

Ungdomsforeningen holdt to sommermøder med tale, sang og oplæsning ved Gunnar Bertelsen, Vrå, og overlærer Daugbjerg, Ålborg. Grundlovens 100-årsfest fejredes ved et stort møde med forstander Frode Agård og landstingsmand Ravn som talere. Venstrevælgerforeningen og V. U. var arrangører.

St. Hansaften holdt vi en stor fest i fællesskab med hjemstavnmuseet og pigespejderne fra Dronninglund. Spejderne havde faneindvielse, og programmet omfattede iøvrigt taler, sang, folkedans, sketch, bål og fyrværkeri. Glemmes må dog heller ikke, at alle eleverne i forbindelse med køkkenet havde den helt store aften med servering af kaffe med kage fra skolekøkkenet samt æbleskiver og vafler. Sikken efterspørgsel! Kunderne var i kritiske stunder ved at trænge helt ind i køkkenet for at sikre sig vaflerne direkte fra panden.

Også i år havde vi 8-dage-på-højskole med 43 deltagere. Det var flinke folk med godt humør, og samværet var til fælles glæde.

Af udflugterne mindes vi især den dejlige tur til Frederikshavn og Skagen.

Først i august holdt vi et grundtvigsk feriemøde. Det var forstander Martin Nielsen, tidl. Videslet, som gav os tanken til dette møde og hjalp os med planlægningen. Noget stort deltagerantal med økonomisk succes nåede vi vel ikke, og dog var vi meget

Selskab på „Solbakken“.

glade for, at vi gjorde forsøget, og vi prøver muligvis at indbyde til tilsvarende møder hvertandet år. De fremmede talere var præsterne Bue Bennike, Har. Bredsdorff, Tage Møller og Edvard Pedersen samt forstander Martin Nielsen. Der var to foredrag og en sangtime dagligt, og flere eftermiddage brugtes til udflugter til kønne steder i Østvendssyssel. Af ikke mindst betydning var iøvrigt samtalerne og det daglige samvær.

Og så er der elevmødet, årets største skolemæssige begivenhed. Det var godt besøgt allerede lørdag aften, og i løbet af søndagen stævnede yderligere et stort antal gamle elever — evt. med ægtefæller og børn — til den skole, der i en kort, skøn ungdomstid var skueplads for alvorlige og muntre oplevelser med gode kammerater. Derfor er højskolernes elevmøder sammenkomster af en egen art, og også vort elevmøde i 1949 blev en oplevelse. Som underholdning søndag aften opførte vi grundlovsskuespillet „Fri mand“ af Chr. Demuth.

Et vellykket og velbesøgt forældremøde må heller ikke glem-

mes, og det samme gælder fætterballet sidst i august, hvortil de piger, der måtte rejse, da de tre måneder var gået, heldigvis kom igen og var sammen med os i de sidste dage.

Sommeren 1949 blev iøvrigt noget enestående ved alle de besøg, vi blev indbudt til i elevhjem eller andre hjem, hvor man gerne ville se os. Storskovsturen blev således kædet sammen med

To gode venner: Hilda og Frode.

et besøg hos Julles bror i Storholm, og den 26. juni var vi i Hedegård. Besøget der blev forøvrigt samtidig fødselsdagsfest for lille Frode og forlovelsesfest for Rigmor Laursen og Svend Jensen; men det er en roman for sig, som de indviede kan udenad.

Desuden var eleverne indbudt til at besøge Asta og P. Christensen, Try; senere besøgte vi P. Brøndt og var i Asta Møllers hjem. Og endelig kædede vi besøg i to elevhjem — hos Lis Hillgård i Thise og Julie i Hjortholm, Østervrå, — sammen med en udflugt over Hammer bakker, Store vildmose, Thise bakker, Løkken, Børglumkloster og Vrå højskole. Alle steder blev vi meget gæstfrit modtaget, og derfor skal der også i årsskriftet lyde en hjertelig tak til alle disse hjem for det islæt af gode oplevelser, de var med til at give sommerskolen.

I den sognefilm, som Dronninglund kommune lod optage i sommer, fik højskolen i Try også sin naturlige plads, og vi filmede alle med liv og lyst, så der vil jo nok komme en del tilbud fra Hollywood til stjernerne fra Try.

Under og lige efter sommerskolens slutning havde vi to lærerkursus — først for aftenskolelærere og sidst for Dronninglund

herreds lærerkreds. Vor nye scene blev iøvrigt taget i brug første gang under sidstnævnte kursus, idet ca. 100 børn fra Ålborg syngeskole sang dejligt for os under Sv. A. Sørensens ledelse. Scenegulvet var da kun interimistisk, og taget var først lagt på gymnastiksalens tilbygning dagen før! Men koncerten var yderst vellykket, og salen var fyldt til trængsel.

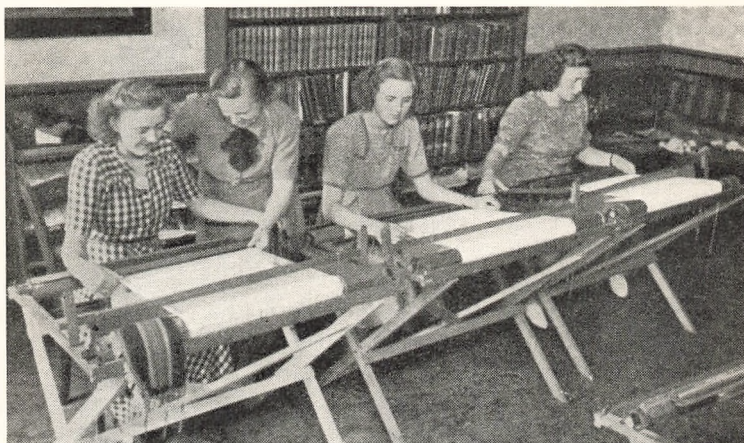

Sygeplejersker i funktion.

Glemmes må det heller ikke, at sommeren 1949 også bragte noget nyt på undervisningens område, idet vi efter opfordring fra bestyrelsen for amtssygehusene i Hjørring amt optog sygeplejefag på timeplanen med det formål at forberede unge piger til optagelse som elever på et sygehus. Undervisningsmateriale blev stillet til rådighed af Dronninglund sygehus, og til undervisningen i de egentlige sygeplejefag har vi haft en værdifuld hjælp i læge Hugo Hansen, Dronninglund, sygeplejerske fru Asta Christensen, Try, og forstanderinde frk. Jensen, centralsygehuset, Hjørring. Vi var meget glade for denne undervisningsgren, der blev passet ind i timeplanen sådan, at pigerne måtte vælge mellem husholdningsundervisning og sygeplejeundervisning, idet disse praktiske fag lå samtidigt. Også i vinter har vi en lille flok, der får sygeplejeundervisning.

Foruden de nævnte lærerkræfter i sygeplejefagene og den sædvanlige lærerstab har vi i det forløbne år haft en værdifuld lærerhjælp i Svend Jensen, Rigmor Laursen, Inge Andersen og — for

gerne, og arbejdet skulle efter planen være begyndt allerede i det tidligste forår; men byggetilladelsen kom først til maj, og så udsatte vi starten til hen på sommeren for ikke at ligge i byggerod under hele sommerskolen. De første spadestik blev taget d. 5. august, og vi drømte jo om at blive færdige til november; men sådan gik det ikke. Det bliver til jul i stedet for, om alt ellers vil

Så væve vi vadmæl.

klappe. Heldigvis tog sommerpigerne augustroderiet med humør, og vintereleverne har samme indstilling nu i november og december, og de har med stor interesse fulgt udviklingen fra dag til dag.

Projektet omfatter følgende: Gymnastiksalen forlænges mod nord med en tilbygning, der rummer scene og kulisserum foroven og fyrcælder og oplagsrum forneden. Hovedfløjens nordside, som før havde en tilbygning med halvtag, har fået påmuret røde sten, er forsynet med nye vinduer og en indgangsdør og iøvrigt rejst op i 1. sals højde, så den svarer til facaden ud mod gården. Herved fremkommer 7 nye elevværelser ovenpå mod nord samt et gæsteværelse og 2 pigeværelser i den østlige ende. Og til gårdsiden er hovedfløjens lange kvist med elevværelser på begge sider af tårnet forlænget til begge sider, så den går op til gymnastiksalen mod vest og til privatfløjen mod øst, og de 4 gamle værelser her er udvidet og delt op til 7.

Mod nordøst er hovedfløjen forlænget og udvidet med et stykke af plænen, og i denne udvidelse samt i den tidligere lærerbolig er der nu indrettet 2 skolelokaler, der særlig er beregnet

en uge — Ellen Nielsen, der „kjolesydede“ med sommerpigerne, mens der var 8-dage-på-højskole. Asta Møller spillede klaver til folkedans og gymnastik, og pastor Claussen glædede os med at holde en række kirkehistoriske foredrag.

Første gang efter krigen muliggjorde garnsituationen, at vi kunne tage vævning op igen, og Hilda ledede undervisningen.

„Her er liv og glade dage —“

Af synlige resultater fra sommerskolen kan nævnes de mange broderier og vævbejder, de yderst vellykkede kjoler og — hvad en lækkersulten forstander ikke mindst kunne vurdere — skolekøkkenets præstationer ved „fin frokost“ og „fin middag“. Ja, så vellykkede må skolekøkkenets frembringelser have været, at Rigmor Laursen sikkert bl. a. hermed fortryllede lærer Svend Jensen, så at han skænkede hende sit hjerte og sit navn, og efter deres bryllup d. 20. september er de lærerfolk i Vedsted. Ja, Rigmor kommer her en dag ugentlig også nu på vinterskolen og underviser højskolepigerne og de store piger i friskolen, og vi er meget glade for den ordning.

Til efterårsmødet d. 28. september havde vi fhv. kirkeminister Hermansen og højskolelærer Bo Rud, Askov, og de beredte os ved foredrag og oplæsning en udmærket dag, hvor også mange gamle elever var kommet.

Og så er der sidst, men ikke mindst, det omfattende byggeri, som har fundet sted i dette efterår. Det er en af mine gamle Ry-elever, arkitekt Enggård, Viborg, som har udarbejdet tegnin-

Elevfortegnelse

Andersen, Godtfred Chr., Godthåb, Ørum, Hjallerup.
Birk, Knud Fr., Storskoven, Dronninglund.
Christensen, Holm Chr. Smedegård, Gl. Kirk, Dronninglund.
Claussen, Heinrich, Brodersby v. Karby, Sydslesvig.
Gerlach, Herbert H., Annengade 2, Bydelsdorf, Rensborg, Sydsl.
Jensen, Tage Møller, Langholt.
Larsen, Alfred Rikard, Tulstrup, Malling.
Madsen, Robert Daniel, Ørnhøj, Thorshøj.
Pedersen, Kristian, Ørum Vestermark, Bjørnholm.
Pedersen, Niels Kristian, Ørum Vestermark, Bjørnholm.
Svendsen, Knud Gårn, Engmark, Langholt.
Sørensen, Erik, Bjergby, Hjørring.
Christensen, Marie, Nørgård, Try, Dronninglund.
Christiansen, Ilse Marie, Sørup, Skovby, Kr. Flensborg, Sydsl.
Frank, Marianne, Jaruplund mrk., Flensborg, Sydslesvig.
Frøkjær, Herdis, Kølby, Løgstør.
Henriksen, Karen Kristine, Priorgade 4, Nibe.
Hillgård, Lis Sanden, Thise skole, Manna.
Houe, Åse, Hundborgvej 21, Thisted.
Jensen, Gerda Elisabeth, Thorsvad mrk., Dronninglund.
Jensen, Inger Andrea, Ranum vest, Ranum.
Kragelund, Elly, Sønderup, Støvring.
Koldbye, Ninna Johanne, Skovvej 29, Nr. Sundby.
Laursen, Mette, Arden st.
Møller, Asta, Vestergård, Rørholt.
Mørck, Asta Kathrine, Haverslev, Arden.
Olesen, Gudrun, Gammelstrup, Stoholm.
Olesen, Julie, Hjortholm, Østervrå.
Pedersen, Minna Ritta Øgård, V. Hassing.
Schluntdt, Edith, Slesviggade 68, 2. sal, Flensborg.
Sørensen, Helga, Lundgård, Stoholm.
Sørensen, Oda Vestergård, Obenholt, Flauenskjold.

Try Højskoles Elevforening

afholdt Generalforsamling Elevmødedagen med Foreningens Formand, Lærer Hillgaard, Thise, som Ordstyrer.

Lærer Daugbjerg aflagde Beretning og Regnskab, omtalte bl. a. Udsendelsen af Aarsskriftet, der i Anledning af Try Højskoles 75 Aars Jubilæum var udvidet til 90 Sider i Stedet for de

for sygeplejeundervisningen, og det ene af disse lokaler grænser op mod spisestuen og kan forbindes med denne ved en dobbeltdør. Spisestuen er iøvrigt forstørret med strygestuen (Fogts gamle soveværelse), og så er der indlagt centralvarme i hele hovedbygningen med foredragssalen, gymnastiksalen, læsestuen, baderummet, værelserne m. m.

Det er altså ikke nogen lille historie, og det er ingen billig historie, og skulle der endnu være gamle elever, der har sind og midler dertil, er et bidrag til skolens byggefond særdeles velkommen. Bidragene kan ydes som rentefri lån med tilbagebetaling senest 1. januar 1962. Lånebrevene lyder på beløb fra 25 til 500 kr., og jeg minder om, at de til enhver tid modtages som gyldig betaling for elever på Try højskole.

Nu står det nye der altså, og vi er glade for, at vi vovede skridtet. Vi håber så også, at de bedre, smukkere og rummeligere forhold må blive rammer for en lydhør og stigende elevflok, som må få glæde og udbytte af at komme på Try højskole, så den kan blive til gavn for sin egn og til velsignelse for den ungdom, som skal bygge fremtidens Danmark.

Vi sender nu venner og gamle elever vor hilsen med de bedste ønsker om en glædelig jul og et rigtig godt nytår.

Hilda og P. Sejlund Sørensen.
Søren, Karen og Frode.

sædvanlige 64. Desuden havde Elevforeningen forestaaet gamle Elevers og Venners Indsamling til Jubilæumsgaven.

Til Bestyrelsen genvalgtes Lærer Hillgaard, Jens Møller, Bollegaard, og Herluf Poulsen, Asaa Hedegaard. Elevholdene 1948/49 og 1949 har valgt Godtfred Andersen, Hjallerup, og Marie Christensen, Nørsgaard, Try. Fogt og Sletting genvalgtes til Revisorer.

Generalforsamlingen vedtog at indmelde Elevforeningen i Landsforeningen af Højskoleelever i Danmark. Indmeldelsen vil antagelig for vort Vedkommende medføre en Forhøjelse af Aarskontingentet paa 25 Øre pr. Medlem.

Elevforeningens Regnskab 1948—49

I n d t æ g t:	U d g i f t:
Medlemskontingent 1,896.00	Undersk. fra forr. Aar 381.33
Restancer 10.20	Indbydelse til Elev- møde 1948 ..... 66.60
Overskud v. Elevmødet 248.35	Aarsskriftets Trykn. og Udsendelse 2,183.35
Gave fra Elevmødet... 257.28	Postindkassering 134.00
Andre Gaver 35.00	Rejsegodtgørelse til 1 Elev 21.80
Forskell. Sparekassers Tilskud til Jubilæums- skriftet 300.00	Krans 25.50
Solgt gl. Aarsskrifter.. 21.00	Porto (Elevmødet 49) 36.00
Renter 1.14	
<u>2,768.97</u>	<u>2,848.58</u>

Underskud 1. 7. 49: 2,848.58 Kr. ÷ 2,768.97 Kr. = 79 Kr. 61 Øre.

Try Højskole, 17. Juni 1949.

C. H. Daugbjerg.

Regnskabet revideret og fundet i Overensstemmelse med Bilagene.

Frode Fogt.

L. Sletting Christensen.

INDHOLD

	Side
<i>P. Sejlund Sørensen</i> : Rodfæstethed.....	3
<i>Frode Fogt</i> : Den danske Husmoder.....	8
<i>P. Christensen</i> : Granitkirkerne i Limfjordsegnen.....	13
<i>C. H. Daugbjerg</i> : Demokratiet, Folkestyret — og den enkelte	19
<i>L. Sletting Christensen</i> : Ved Aftenpipen.....	24
<i>Svend Jensen</i> : „Hvad kan det nytte?“.....	29
<i>Jakob Risager</i> : Naar Tændingen svigter.....	32
<i>Sv. Hillgård</i> : „Slutter kreds —“.....	35
Landselevforeningen	33
<i>P. Sejlund Sørensen</i> : Erik Sørensen 1927—1949.....	39
<i>Gertrud Thomsen</i> : Hilsen fra Sydslesvig.....	40
<i>P. Sejlund Sørensen</i> : Try højskole — siden sidst	42
Elevfortegnelse, elevforeningen m. m.....	54

Elevforeningens kontingent

er 3,00 kr. Brug giroblanketten *straks!* Det er billigst og nemmest. Ellers sendes postopkrævning ud til februar. Meddel eventuelle adresseændringer!

Elevmødet 1950

er søndag den 16. juli (3. søndag i juli) samt aftenen forud. Læg sommerferien efter det og sæt jeres kammerater stævne! Velkommen!

Efterårsmødet 1950

holdes onsdag den 27. september (4. onsdag i september). Se iøvrigt annoncerne. Gør efteraarsmødet til et ekstra elevmøde!

Til fastelavnsgildet

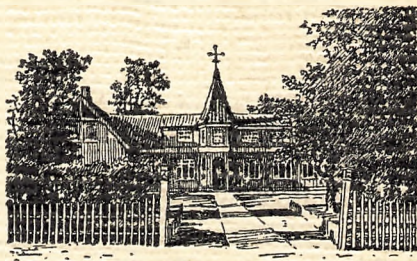
fastelavns mandag indbydes hermed alle gamle Try-piger. Men I må melde jer ankomst senest en uge før.

NB. Understøttelse kan nu søges helt til skolens begyndelse; men det er sikrest at søge i god tid.

Husk: Der undervises nu igen i vævning og husholdning paa Try højskole, og der forventes både karle og piger på vinterholdene. Fortæl andre om sygeplejeundervisningen.

AALBORG AMTSTIDENDES TRYK